

Ο.Λ.Μ.Ε.
Κορνάρου 2 και Ερμού
ΤΗΛ: 210 32 30 073 – 32 21 255
FAX: 210 32 27 382 – 33 11 338
e-mail: olme@otenet.gr
www.olme.gr

Αθήνα, 10/12/2010

ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΗ ΤΗΣ ΟΛΜΕ
ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΜΑΘΗΤΩΝ/-ΤΡΙΩΝ PISA 2009

Με την ανακοίνωση των αποτελεσμάτων του Διεθνούς Προγράμματος Αξιολόγησης Μαθητών/-τριών PISA 2009 έχει ανοίξει για μια ακόμη φορά ο κύκλος του δημόσιου διαλόγου για την αποτελεσματικότητα των εκπαιδευτικών συστημάτων τόσο στην Ελλάδα όσο και διεθνώς. Ειδικά για τη χώρα μας, **η δημόσια συζήτηση επικεντρώνεται στη σχετικά χαμηλή θέση στην οποία κατατάσσονται οι μαθητές/μαθήτριες, στις απόπειρες ερμηνείας του φαινομένου και στη συζήτηση για τα μέτρα που θα έπρεπε να ληφθούν.**

Συνήθως, η εξήγηση που προβάλλεται επίσημα από την Πολιτεία για τη σχετικά χαμηλή κατάταξη της χώρας μας είναι ότι οι στόχοι, οι προτεραιότητες και τα κριτήρια αξιολόγησης του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος διαφέρουν από τα αντίστοιχα σε άλλες χώρες της Ευρώπης. Ασφαλώς, αυτή η ερμηνεία δεν είναι αβάσιμη. Το πρόγραμμα PISA δεν είναι σχεδιασμένο με βάση τους εθνικούς εκπαιδευτικούς στόχους, τη διδακτέα ύλη, και τα προγράμματα, αλλά εφαρμόζει δικές του, διαφορετικές μεθόδους αξιολόγησης του εγγραμματος και των ικανοτήτων στην κατανόηση κειμένου, στα μαθηματικά, και στις φυσικές επιστήμες. Δεν επαρκεί όμως αυτό το δεδομένο για να αναλυθεί το φαινόμενο σε όλη του την έκταση.

Είναι σαφές ότι το πρόγραμμα PISA, λόγω του χαρακτήρα του, δεν προσφέρεται στην αιτιακή ερμηνεία του φαινομένου των χαμηλών ή υψηλών επιδόσεων. Όπως αναφέρει χαρακτηριστικά και η πρόσφατη τοποθέτηση της Διεθνούς των Εκπαιδευτικών (Education International) σχετικά με τα αποτελέσματα του Προγράμματος PISA 2009, «... ενώ το πρόγραμμα PISA μπορεί να παρέχει μία εικόνα για το τι συμβαίνει σε σχέση με την καλή απόδοση, δεν προσφέρεται για την εξαγωγή αιτιωδών συμπερασμάτων.». Καθώς βασίζεται σε περιορισμένο δείγμα σχολείων και μαθητών/-τριών, παρέχει μόνο ένα στιγμιότυπο των επιδόσεων της ομάδας-δείγματος, σε κάποια στιγμή κατά τη διάρκεια της σχολικής ζωής. Επομένως, κατά την Education International, «... το πρόγραμμα PISA δεν μπορεί να θεωρηθεί ως η απώτατη μέτρηση της ποιότητας των εκπαιδευτικών συστημάτων». Ωστόσο, οι εντυπώσεις που προκαλεί στη δημόσια συζήτηση και ο πολιτικός του αντίκτυπος είναι τεράστια. Εφτασε στο σημείο, μάλιστα, να θεωρηθεί από τους διαμορφωτές της πολιτικής, από τα μέσα ενημέρωσης και από παράγοντες που επηρεάζουν την κοινή γνώμη ως η επαρκής απόδειξη της επιτυχίας ή αποτυχίας των εκπαιδευτικών συστημάτων. Αυτό οφείλεται, κατά ένα μέρος, στην αξιοποίηση των πινάκων που παρέχει, όπου οι χώρες συγκρίνονται μεταξύ τους και κατατάσσονται σύμφωνα με το μέσο όρο των αποτελεσμάτων που καθεμιά

παρουσίασε. Ωστόσο, η ποσοτική έκφραση ποιοτικών χαρακτηριστικών, πάνω στην οποία βασίζεται το πρόγραμμα PISA, έχει αμφισβητηθεί σε μεγάλο βαθμό από μεγάλο μέρος των ειδικών επιστημόνων.

Ουσιαστικά, όλα τα επιχειρήματα και τα πολιτικά συμπεράσματα τα σχετικά με την εγκυρότητα και την αξιοπιστία του Προγράμματος PISA βρίσκουν απέναντί τους ένα κρίσιμη σημασίας ερώτημα: Κατά πόσο είμαστε βέβαιοι ότι τα χαρακτηριστικά που παρουσιάζονται από το πρόγραμμα PISA όντως είναι αυτά που εξηγούν την απόκλιση στην επίδοση των μαθητών ή είναι απλώς παράπλευρες επιπτώσεις άλλων παραγόντων, πέρα από το πεδίο και τη κλίμακα του Προγράμματος PISA;

Με βάση τα παραπάνω, οφείλουμε να επισημάνουμε ότι στους εκπαιδευτικούς και παιδαγωγικούς κύκλους σε όλο τον κόσμο επικρατεί σκεπτικισμός και ανησυχία σχετικά με τις προθέσεις αξιοποίησης των αποτελεσμάτων του Προγράμματος PISA από παράγοντες της πολιτικής προκειμένου να εξυπηρετηθούν συγκεκριμένες σκοπιμότητες. Αλλωστε, το ίδιο το Πρόγραμμα PISA τονίζει ότι στοχεύει στο να παράσχει πολιτική καθοδήγηση στις κυβερνήσεις. Οι εκθέσεις του PISA υποστηρίζουν ότι σύμφωνα με τα αποτελέσματα, οι χώρες μπορούν να μάθουν μεταξύ τους πώς να θέτουν και να επιτυγχάνουν μετρήσιμους στόχους που επιτυγχάνονται αλλού.

Κάτι ανάλογο συμβαίνει και εφέτος, με την ανακοίνωση των αποτελεσμάτων του PISA 2009. **Στις χώρες όπου οι μαθητές καταγράφουν υψηλές επιδόσεις οι πολιτικοί συγχαίρουν τους εαυτούς τους και πιστώνονται με μια αποτελεσματική εκπαιδευτική πολιτική. Στις χώρες με χαμηλότερα επιτεύγματα, οι πολιτικοί κατηγορούν τους εκπαιδευτικούς για την κακή απόδοση.** Και στις δύο περιπτώσεις, οι αναφορές των μέσων ενημέρωσης τείνουν να εστιάσουν το ενδιαφέρον τους στην κατάταξη και διολισθαίνουν εύκολα σε μια απλουστευτική προσέγγιση του τύπου «πίνακας βαθμολογίας πρωταθλήματος». Ωστόσο, **η πολυπλοκότητα της εκπαίδευσης δεν επιτρέπει τέτοιες προσεγγίσεις**, στις οποίες οι μαθητές και μαθήτριες κάποιων χωρών απεικονίζονται ως νικητές και άλλων ως ηττημένοι.

Το πρόγραμμα PISA ισχυρίζεται ότι οι δοκιμασίες του σχεδιάστηκαν για να υποστηρίξουν τις κυβερνήσεις να εκπαιδεύουν τους μαθητές να «αντιμετωπίζουν τις ραγδαίες αλλαγές, να βρίσκουν εργασίες που δεν έχουν ακόμη δημιουργηθεί, να χρησιμοποιούν τεχνολογίες που δεν έχουν ακόμη εφευρεθεί, να επιλύουν προβλήματα που δεν έχουν ακόμη προκύψει», σύμφωνα με την παρουσίαση από τον M. Davidsonth την 1^η Δεκεμβρίου 2010). Αυτοί οι ισχυρισμοί όμως είναι εξαιρετικά αμφισβητήσιμοι, καθώς δεν υπάρχει απόδειξη ότι η επίδοση στις δοκιμασίες του προγράμματος PISA αποτελεί σχετική πρόβλεψη για τη μελλοντική επιτυχία των ατόμων. Ειδικά για την περίπτωση της χώρας μας, που πλήττεται από την οικονομική κρίση, την ανεργία και την υποαπασχόληση, είναι εντελώς ανεδαφικοί. Αντίθετα, το εκπαιδευτικό μας σύστημα, δυστυχώς, «προετοιμάζει» τους μαθητές και μαθήτριες για θέσεις εργασίας που υπήρχαν μεν στο παρελθόν αλλά σταδιακά εξαφανίζονται.

Το Πρόγραμμα PISA μπορεί να προσφέρει μόνο μια στιγμιαία απεικόνιση τού πώς μια ομάδα μαθητών/μαθητριών αποκρίνεται σε ένα σύνολο ασκήσεων και κριτηρίων. Δεν απεικονίζει, γιατί δεν μπορεί να το κάνει, μια συνολική εικόνα της εκπαίδευσης σε οποιαδήποτε χώρα. «Πρέπει να ανησυχούν σοβαρά οι

συνδικαλιστές των εκπαιδευτικών, όταν βλέπουν τις εθνικές κυβερνήσεις να εφαρμόζουν τις εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις με δηλωμένο στόχο την υψηλότερη θέση στην PISA. Τέτοιοι επιφανειακοί στόχοι απειλούν βαθιά την ποιότητα της εκπαίδευσης και την πρόσβαση στην εκπαίδευση για όλους,», υποστηρίζει η Education International.

Η Education International εξέτασε, επίσης, την πρόταση του ΟΟΣΑ, ότι τα εκπαιδευτικά συστήματα πρέπει να στρέψουν τους στόχους τους προς την ικανοποίηση της ζήτησης στην αγορά εργασίας, σε μια παγκόσμια αγορά που κυριαρχείται από τη «λογική» του ανταγωνισμού. Η Education International υποστηρίζει ότι **η σχολική εκπαίδευση πρέπει να είναι κάτι περισσότερο από το να μαθαίνουμε πώς να κερδίζουμε**. Προβάλλει μια γενικότερη, ευρύτερη προσέγγιση στην εκπαίδευση, που λαμβάνει υπόψη της το μέλλον των μαθητών/-τριών ως πολιτών του κόσμου, όχι μόνο ως εργαζομένων. Το PISA, όμως, δεν διαμορφώνει μια συνολική εικόνα της εκπαίδευσης. Μπορεί να βοηθήσει στην υποκίνηση μιας συζήτησης για την εκπαίδευση. Αλλά οποιαδήποτε προσπάθεια να χρησιμοποιηθούν τα αποτελέσματα του PISA για να υποστηριχθούν συγκεκριμένες πολιτικές προτεραιότητες στην εκπαίδευση θα ήταν μια κακή χρήση της Εκθεσης του PISA και των στοιχείων που περιέχει.

Και επειδή ειδικά εφέτος γίνεται λόγος για τη διαχρονική ανάλυση και σύγκριση των αποτελεσμάτων του PISA σε όλη τη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας, πρέπει να επισημάνουμε ότι το Πρόγραμμα PISA δεν είναι μία διαμήκης έρευνα, αλλά η στιγμιαία δοκιμασία διαφορετικού δείγματος μαθητών σε κάθε κύκλο, μία φορά ανά τακτό χρονικό διάστημα. Επομένως, δεν είναι επιστημονικά ακριβές να παρουσιάζονται τα αποτελέσματα των χωρών ως ενδεικτικά της προόδου και των επιτευγμάτων της εκπαίδευσης. Το πρόγραμμα PISA παρουσιάζει την επίδοση διαφορετικών μαθητών σε διαφορετικές χώρες (κάθε κύκλος εισάγει νέες χώρες και περιοχές) σε διαφορετικό χρόνο και σε διαφορετικές πολιτικές, κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες. Καθώς μάλιστα η συλλογή των δεδομένων του 2009 συνέπεσε με τη βαθύτατη οικονομική κρίση και ύφεση σε πολλές χώρες του ΟΟΣΑ και σε χώρες-εταίρους, κάποιος θα μπορούσε να θέσει το ερώτημα εάν και ως ποιο βαθμό το ευρύτερο πλαίσιο πραγματικά συνεκτιμάται. Η ανάλυση του Προγράμματος PISA δεν το λαμβάνει υπόψη της.

Για να διαμορφωθεί μια σαφέστερη εικόνα σχετικά με το όλο ζήτημα, επισημαίνουμε επίσης τα εξής:

1. Το Πρόγραμμα PISA έχει πολλά και σοβαρά μειονεκτήματα. Είναι βέβαιο ότι δεν καλύπτει τις προϋποθέσεις που θα τον καθιστούσαν ένα έγκυρο και αξιόπιστο εργαλείο ως προς αυτό που οι εμπνευστές του δηλώνουν ότι επιδιώκει. Να αξιολογήσει, δηλαδή, το βαθμό στον οποίο οι 15χρονοι μαθητές κατέχουν τις βασικές γνώσεις και τις δεξιότητες για την πλήρη συμμετοχή τους στην κοινωνία. **Αξιολογεί μόνο ένα μέρος των γνώσεων και δεξιοτήτων σε ορισμένα βασικά μαθήματα του σχολικού προγράμματος, και είναι προσανατολισμένος περισσότερο προς την πράξη και την εφαρμογή παρά προς τη θεωρία.** Δεν καλύπτει το πλήρες πρόγραμμα σπουδών, εστιάζει μόνο σε μία περιορισμένη ομάδα ελάχιστων θεματικών περιοχών, παραμερίζοντας ιδιαίτερα σημαντικούς παράγοντες όπως οι καλές τέχνες, οι φιλολογικές και οι κοινωνικές επιστήμες. Εμφορεύεται, συνεπώς, σε μεγάλο βαθμό από μια έντονα τεχνοκρατική προσέγγιση, που στοχεύει έμμεσα στην προσαρμογή των παρεχόμενων από το σχολείο γνώσεων

σε μια κοινή κατεύθυνση, που υπαγορεύεται κατά βάση από τις απαιτήσεις της αγοράς. Η προσαρμογή των γνώσεων που παρέχει το σχολείο στις κλίσεις και τις δεξιότητες των παιδιών και η ανάπτυξη της ικανότητας εφαρμογής των γνώσεων αυτών στην καθημερινή τους ζωή αποτελούν μόνο ένα από τους σκοπούς της εκπαίδευσης που επιδιώκει το σχολείο.

2. **Ακόμη λιγότερο αξιόπιστα και έγκυρα είναι τα αποτελέσματα του διαγωνισμού όταν συσχετιστούν με τις διαφορετικές συνθήκες διεξαγωγής του σε κάθε χώρα.** Οι διοργανωτές του διαγωνισμού υποστηρίζουν ότι επιλέγουν εξεταστέα θέματα που θεωρούνται κοινού επιπέδου δυσκολίας, ενώ απευθύνονται σε μαθητές και μαθήτριες από διαφορετικές χώρες, στις οποίες διαφέρουν τόσο οι εκπαιδευτικές όσο και οι ευρύτερες κοινωνικές συνθήκες. Επιπλέον, **διαφέρουν από χώρα σε χώρα και οι παράγοντες που αφορούν το επίπεδο οργάνωσης και λειτουργίας των εκπαιδευτικών συστημάτων, την κουλτούρα των εκπαιδευτικών και μαθητών και τα κριτήρια βάσει των οποίων αξιολογούνται τα εκπαιδευτικά αποτελέσματα.** Για παράδειγμα, από την ίδια την Έκθεση του PISA επισημαίνεται μια σαφής διαφορά μεταξύ των συνήθων τρόπων μάθησης σε διαφορετικές χώρες. Στην Ανατολική και Κεντρική Ευρώπη οι μαθητές αποδίδουν καλύτερα στις φυσικές επιστήμες από την άποψη των θεωρητικών γνώσεων (δηλ. σε ό,τι αφορά επιστημονικά φαινόμενα και έννοιες), ενώ στις δυτικές χώρες οι μαθητές συνήθως κατέχουν μια καλύτερη δυνατότητα κατανόησης των επιστημονικών διαδικασιών (που αναφέρονται σε γνώσεις σχετικά με τις φυσικές επιστήμες). Επομένως **τα αποτελέσματα του PISA δεν μπορούν να αποτελέσουν μέτρο σύγκρισης εκπαιδευτικών συστημάτων ούτε η κατάταξη των κρατών στην έρευνα αυτή μπορεί να θεωρηθεί ως βάση για τη διατύπωση «οδηγιών» για τα κράτη που συμμετέχουν σχετικά με το πώς ή τι πρέπει να αλλάξουν τα εκπαιδευτικά τους συστήματα.**

3. **Η απόδοση των μαθητών και μαθητριών στο διαγωνισμό δεν εξαρτάται μονοσήμαντα από την ευφυΐα ή την εργατικότητα τους, ή από το ενδιαφέρον και την προσπάθεια των εκπαιδευτικών.** Επηρεάζεται και από άλλους παράγοντες, όπως είναι το αναλυτικό πρόγραμμα του σχετικού μαθήματος, οι τεχνικές εξέτασης και αξιολόγησης του διαγωνισμού, το παιδαγωγικό κλίμα που χαρακτηρίζει κάθε σχολείο καθώς και το κλίμα που χαρακτηρίζει το ευρύτερο κοινωνικό και πολιτισμικό περιβάλλον του μαθητή / της μαθήτριας, και βρίσκεται σε συνάρτηση με την κουλτούρα και την κυρίαρχη νοοτροπία σε όλα τα επίπεδα για το τι σημαίνει μάθηση και μόρφωση. Το Πρόγραμμα PISA τελευταία άρχισε να εξετάζει και παράγοντες που έχουν σχέση με το κοινωνικο-οικονομικό υπόβαθρο κάθε περιοχής στην οποία λειτουργεί ένα σχολείο από αυτά που συμμετέχουν στο εξεταζόμενο δείγμα. Πρόκειται όμως για γενικές, κατά βάση, πληροφορίες, που δεν μπορούν να οδηγήσουν σε επαρκή συσχέτισμό της κοινωνικο-οικονομικής προέλευσης των παιδιών με τις επιδόσεις τους στην εξέταση του PISA.

4. Από την άλλη πλευρά, η έρευνα PISA παρέχει και κάποια **ενδιαφέροντα πορίσματα.** Καταρχάς, τα στοιχεία δείχνουν ότι υπάρχει μεγάλη απόσταση μεταξύ των χωρών στην κατάταξή τους στα διάφορα επίπεδα επίδοσης βάσει του εθνικού εισοδήματος. Χώρες με υψηλότερα εθνικά εισοδήματα τείνουν να έχουν καλύτερη απόδοση. Η απόσταση, όμως, ανάμεσα στους μαθητές και μαθήτριες στο εσωτερικό κάθε χώρας είναι μεγαλύτερη από αυτή μεταξύ διαφορετικών χωρών, και συσχετίζεται με το κοινωνικοοικονομικό επίπεδο του

περιβάλλοντος στο οποίο λειτουργεί το σχολείο. Επιβεβαιώνεται, έτσι, και από αυτή την έρευνα ότι **η απόδοση των μαθητών και μαθητριών επηρεάζεται άμεσα από τις κοινωνικές, οικονομικές και μορφωτικές ανισότητες του κοινωνικού περιβάλλοντος.**

5. **Τονίζουμε, τέλος, ότι** το πρόγραμμα PISA δεν περιλαμβάνει ειδικό ερωτηματολόγιο για εκπαιδευτικούς, ενώ προβλέπει να ερωτηθούν άλλοι παράγοντες, όπως οι διευθυντές των σχολικών μονάδων και πολιτικοί παράγοντες. Επιβεβαιώνεται έτσι, όπως τονίζει και η Education International, ότι οι απόψεις των εκπαιδευτικών δε λαμβάνονται υπόψη σε αυτού του είδους τις διεθνείς έρευνες, παρότι διαδραματίζουν πρωταρχικής σημασίας ρόλο στη μαθησιακή διαδικασία.

Συμπεράσματα - προτάσεις για τη χώρα μας

Για την ουσιαστική βελτίωση της εκπαίδευσής, ανεξάρτητα από τα όποια πορίσματα του προγράμματος PISA ή άλλων ανάλογων, πρέπει να προωθηθούν αλλαγές στη δομή και στο περιεχόμενο του σχολείου, στις μεθόδους διδασκαλίας και μάθησης και στην αξιοποίηση των αναγκαίων κατά περίπτωση διδακτικών μέσων. Και ασφαλώς, από τους στόχους της εκπαίδευσης δεν πρέπει να απουσιάζει και η καλλιέργεια των αναγκαίων δεξιοτήτων για την επίλυση προβλημάτων της καθημερινής ζωής.

Καθώς επιβεβαιώνεται η θετική συσχέτιση των υψηλών εκπαιδευτικών επιδόσεων με τους διατιθέμενους πόρους για την εκπαίδευση, προκύπτει να ανάγκη όχι μόνο να διατηρηθούν αλλά και να αυξηθούν οι δαπάνες για την εκπαίδευση, που για πρώτη φορά εφέτος είναι κάτω του 3% επί του ΑΕΠ (2,75%).

Για τις περιπτώσεις μαθητών/μαθητριών με χαμηλή απόδοση και σοβαρές μαθησιακές δυσκολίες, υποστηρίζουμε την **αναγκαιότητα να προωθηθούν ολοκληρωμένες αντισταθμιστικές εκπαιδευτικές πολιτικές**, όπως είναι οι **Ζώνες Εκπαιδευτικής Προτεραιότητας**. Έτσι, θα έχουν μια σημαντική ενίσχυση προκειμένου να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικά τις όποιες δυσκολίες συναντούν και θα **αμβλυνθούν φαινόμενα σχολικής αποτυχίας και μαθητικής διαρροής**. Χρειάζεται, παράλληλα, να εξασφαλιστούν τα κατάλληλα μέσα, το αναγκαίο εξειδικευμένο εκπαιδευτικό προσωπικό και πρόσθετοι πόροι για τα σχολεία που αντιμετωπίζουν πιο σοβαρά προβλήματα. Η κυβέρνηση όμως αρκείται σε μια υπόσχεση για ένα δοκιμαστικό (πιλοτικό) πρόγραμμα εφαρμογής των Ζωνών Εκπαιδευτικής Προτεραιότητας, ενώ ταυτόχρονα καταργεί ή αποδυναμώνει άλλα αντισταθμιστικά προγράμματα ενίσχυσης των πιο «αδύνατων» μαθητών/-τριών, όπως είναι η Πρόσθετη Διδακτική Στήριξη, η Ενισχυτική Διδασκαλία, οι Τάξεις Υποδοχής και τα Φροντιστηριακά Τμήματα για τα παιδιά με μεταναστευτική ρίζα και τα ειδικά μέτρα υποστήριξης για τα παιδιά με ειδικές ανάγκες ή και αναπηρίες.

Προς την ίδια κατεύθυνση, είναι αναγκαίο **να βελτιωθούν οι συνθήκες της υλικοτεχνικής υποδομής των σχολείων** με ταυτόχρονη κατάργηση της διπλής βάρδιας, να αντιμετωπιστούν οι **αρρυθμίες** που παρατηρούνται με την έναρξη κάθε σχολικού έτους σε ό,τι αφορά την έγκαιρη και επαρκή στελέχωση των σχολείων με διδακτικό προσωπικό και τον εφοδιασμό τους με κατάλληλα διδακτικά βιβλία και υλικά, και να ανανεωθούν οι παιδαγωγικές μέθοδοι. Ολα αυτά, βέβαια, προϋποθέτουν, όπως ήδη αναφέρθηκε, τη δραστική αύξηση των πόρων που

διατίθενται για την παιδεία τουλάχιστον στο ποσοστό του 5% του ΑΕΠ, που αποτελεί και τον ευρωπαϊκό μέσο όρο.

Τέλος, θεωρούμε αναγκαίο να ληφθούν κατάλληλα μέτρα για την υποστήριξη του εκπαιδευτικού προσωπικού, που αποτελεί το κλειδί για οποιαδήποτε σημαντική αλλαγή στην εκπαίδευση. Τέτοια μέτρα είναι η βελτίωση της αρχικής εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών στα πανεπιστημιακά ιδρύματα, η καθιέρωση, επιτέλους, της συστηματικής, ετήσιας διάρκειας επιμόρφωσης του εκπαιδευτικού προσωπικού με ταυτόχρονη απαλλαγή από τα διδακτικά καθήκοντα, η ουσιαστική εισαγωγική επιμόρφωση μετά το διορισμό, η διατήρηση και ενίσχυση του θεσμού των εκπαιδευτικών αδειών, που η κυβέρνηση πρόσφατα κατέργησε, θεσμοθέτηση της Μετεκπαίδευσης και για τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, και η διεύρυνση και ενίσχυση των προγραμμάτων ανταλλαγής εκπαιδευτικών και των υποτροφιών σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο.

Επειδή γίνονται συχνές αναφορές και στη χώρα μας για το φιλανδικό εκπαιδευτικό πρότυπο, είναι ενδιαφέρον να σημειώσουμε εδώ πως, σύμφωνα με τους Φιλανδούς εκπαιδευτικούς, η υψηλή ποιότητα του εκπαιδευτικού συστήματος στη χώρα τους οφείλεται κυρίως σε παράγοντες όπως η μεγάλη σημασία που δίνουν στην εκπαίδευση και την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, η ισόρροπη και χωρίς ανταγωνισμούς, ανάπτυξη των σχολικών μονάδων, η παροχή από το σχολείο ενός συνόλου υπηρεσιών όπως δωρεάν γεύματα, προληπτικά προγράμματα υγείας κ.ά., που καλύπτουν έτσι πολλές ανάγκες των μαθητών, και άλλα παρόμοια. Σημαντικό στοιχείο του Φιλανδικού εκπαιδευτικού συστήματος είναι, ακόμη, η εμπιστοσύνη στο έργο των εκπαιδευτικών και όχι ο διοικητικός τους έλεγχος. Και βέβαια δεν πρέπει να μας διαφεύγει πως η Φιλανδία διαθέτει υπερδιπλάσιους πόρους για την εκπαίδευση από ό,τι η χώρα μας και αναγνωρίζοντας το έργο των εκπαιδευτικών αμείβει τους εκπαιδευτικούς της με διπλάσιο μισθό από ό,τι στην Ελλάδα (οι αμοιβές των Ελλήνων εκπαιδευτικών αντιστοιχούν στο 56% των αποδοχών των Φιλανδών, σύμφωνα με τα στοιχεία ΟΟΣΑ του 2007).

Συνοψίζοντας, ως συνδικαλιστικό κίνημα των εκπαιδευτικών της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης έχουμε πλήρη συνείδηση των προβλημάτων και των αδυναμιών του εκπαιδευτικού μας συστήματος. Πιστεύουμε, όμως, ότι οδηγός στην όποια προσπάθεια για τη βελτίωσή του δεν μπορεί να είναι οι κατευθύνσεις του ΟΟΣΑ και, γενικότερα, η φιλοσοφία και οι επιδιώξεις των δυνάμεων της αγοράς, αλλά οι τεκμηριωμένες θέσεις και προτάσεις του εκπαιδευτικού κινήματος, που έχουν κοινό βηματισμό με τις ανάγκες και τα οράματα της ελληνικής κοινωνίας.

Ο Πρόεδρος

Δημήτρης Φίσσας

Γραφείο Α.Σ. της ΟΜΕΔ

Ο Γεν. Γραμματέας

Νίκος Παναγιώτου

Παράρτημα

Πληροφοριακά στοιχεία σχετικά με το Πρόγραμμα PISA

Σύμφωνα με στοιχεία που παρέχει η Παγκόσμια Ομοσπονδία Εκπαιδευτικών (Education International), «το πρόγραμμα του ΟΟΣΑ για τη Διεθνή Αξιολόγηση των Μαθητών (PISA) εξετάζει, αξιολογεί και συγκρίνει το βαθμό στον οποίο οι μαθητές και μαθήτριες ηλικίας 15 ετών που βρίσκονται στο τέλος της υποχρεωτικής εκπαίδευσης κατέχουν και επιδεικνύουν βασικές γνώσεις και δεξιότητες για τη πλήρη συμμετοχή τους στην κοινωνία». Όπως περιγράφεται από τον ΟΟΣΑ: «Όλοι οι κύκλοι, οι τομείς του αναγνωστικού, μαθηματικού και επιστημονικού εγγραμματισμού καλύπτονται όχι τόσο από την άποψη της πλήρους γνώσης του προγράμματος σπουδών, όσο από την άποψη των βασικών γνώσεων και των δεξιοτήτων που απαιτούνται στην ενήλικη ζωή. Συγκεκριμένα, το πρόγραμμα PISA εστιάζει στην ικανότητα των μαθητών να υπολογίζουν κατά προσέγγιση, με βάση όσα γνωρίζουν, και να εφαρμόζουν δημιουργικά τη γνώση στις νέες καταστάσεις.»

Ενα ιδιαίτερο χαρακτηριστικό του προγράμματος PISA του 2009 είναι το γεγονός ότι επικεντρώνεται μεν συγκεκριμένα στην ικανότητα των μαθητών στο γλωσσικό εγγραμματισμό, αλλά και κατά ένα μικρότερο βαθμό στον εγγραμματισμό στα μαθηματικά και στις φυσικές επιστήμες. Ειδικά η έρευνα του 2009 σηματοδοτεί το πέρασμα σε ένα νέο κύκλο αξιολόγησης των τριών «τομέων» που αξιολογούνται από την PISA κάθε τρία χρόνια, δηλαδή του εγγραμματισμού στην κατανόηση κειμένου, στα μαθηματικά και στις φυσικές επιστήμες. Ενώ το πρόγραμμα PISA 2009 επικεντρώνεται κυρίως στην ικανότητα κατανόησης κειμένου (όπως το πρόγραμμα PISA 2000), η έκθεση επίσης περιλαμβάνει βασικά δεδομένα που αφορούν τόσο τα μαθηματικά (που αποτέλεσαν το επίκεντρο της προσοχής του προγράμματος PISA το 2003) όσο και τις φυσικές επιστήμες (που ήταν στο επίκεντρο του προγράμματος PISA το 2006). Με αυτό τον τρόπο, οι διοργανωτές του PISA θεωρούν ότι παρέχεται για πρώτη φορά η δυνατότητα να αναλυθούν οι τάσεις και να πραγματοποιηθούν συγκρίσεις με τα αποτελέσματα όλων των προηγούμενων κύκλων στην κατανόηση κειμένου από το 2000, ανεξάρτητα από το βασικό σημείο της επικέντρωσής τους κάθε φορά.

Ετσι, στο πλαίσιο του προγράμματος PISA 2009 έγιναν συγκρίσεις και αναλύσεις των τάσεων με τους προηγούμενους κύκλους και στα μαθηματικά και τις φυσικές επιστήμες, αν και σε μικρότερο βαθμό σε σύγκριση με τον τομέα του γλωσσικού εγγραμματισμού. Όπως και στους δύο προηγούμενους κύκλους, το στοιχείο της επίλυσης προβλημάτων περιλαμβάνεται στην αξιολόγηση των διαθεματικών ικανοτήτων, που κατά ένα μέρος διεξάγονται σε ψηφιακή έκδοση.

Αρχικά, το πρόγραμμα PISA κάλυπτε μόνο τις χώρες του ΟΟΣΑ, ο οποίος και πήρε την πρωτοβουλία για την πραγματοποίησή του. Σταδιακά, όμως, επέκτεινε το πεδίο του, ώστε να συμπεριλάβει και τις χώρες εταίρους του ΟΟΣΑ, όπως επίσης και άλλες χώρες. Οι χώρες/περιφέρειες που περιλήφθηκαν στον κύκλο του προγράμματος PISA 2009 ενώ δεν είχαν περιληφθεί στον προηγούμενο κύκλο είναι: Αλβανία, Ντουμπάι (Ενωμένα Αραβικά Εμιράτα), Καζακστάν, Μακάο, Παναμάς, Περού, Επαρχία Σαγκάης (Κίνα), Σιγκαπούρη, Τρινιντάντ και Τομπάγκο. Το

πρόγραμμα PISA 2009 περιλαμβάνει 74 χώρες και οικονομίες παγκοσμίως (που καλύπτουν περίπου το 87% της παγκόσμιας οικονομίας).

Τα αποτελέσματα από 65 χώρες θα ανακοινωθούν στις επόμενες εκδόσεις το Δεκέμβριο του 2010, ενώ ένας επιπρόσθετος αριθμός 9 χωρών, που εντάχθηκαν στο πρόγραμμα PISA αργότερα, θα ανακοινωθούν χωριστά (σύμφωνα με τις αναφορές, σε διάστημα ενός έτους).

Το πρόγραμμα PISA 2009 καλύπτει τρεις κύριες περιοχές αξιολόγησης (τους επονομαζόμενους «τομείς»): τις φυσικές επιστήμες, τη κατανόηση κειμένου και τον μαθηματικό εγγραμματισμό. Σε καθέναν από αυτούς τους τομείς, μέσω των ανάλογων δραστηριοτήτων, οι μαθητές και μαθήτριες καλούνται να αποδείξουν ικανότητα κατανόησης κειμένου (δηλαδή, κατανόηση βασικών εννοιών σε κάθε τομέα), γνώσεις και ικανότητες στον αντίστοιχο τομέα, και κατανόηση των γενικότερων ευρύτερων πλαισίων και καταστάσεων. Με βάση αυτή τη μεθοδολογία, το πρόγραμμα PISA αναπτύσσει λεπτομερείς δείκτες μαθητικής επίδοσης και τους συσχετίζει με τα δεδομένα για το υπόβαθρο (προέλευση) των μαθητών και των σχολείων, ενώ μετά την ολοκλήρωση των συσχετισμών η Εκθεση παρουσιάζει τα συμπεράσματα των πολιτικών. Τα αποτελέσματα του προγράμματος PISA 2009 θα εκδοθούν σε πέντε τόμους, που καλύπτουν τους τομείς: (α) επίδοση στη κατανόηση κειμένου (τόμος I), (β) η αντίληψη της ισότητας και οι ευκαιρίες και τα ζητήματα μάθησης (τόμος II), (γ) η συμμετοχή των μαθητών στη μάθηση (τόμος III), (δ) οι πολιτικές και οι πρακτικές σε επίπεδο σχολείου (και τι το καθιστά επιτυχές) (τόμος IV), και (ε) οι τάσεις που διακρίνονται με αφετηρία το πρόγραμμα PISA 2000 (τόμος V). Ο έκτος τόμος, που πρόκειται να εκδοθεί τον Ιούνιο του 2011, εστιάζει στις ψηφιακές ικανότητες κατανόησης που αφορούν τις τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνίας (ψηφιακός εγγραμματισμός).

Στο πρόγραμμα PISA οι μαθητές που αποτελούν το «δείγμα» της έρευνας επιλέγονται τυχαία στις συμμετέχουσες χώρες και υποβάλλονται σε δίωρες γραπτές δοκιμασίες. Πάνω από μισό εκατομμύριο μαθητές επιλέχθηκαν τυχαία για να συμμετάσχουν στο πρόγραμμα «PISA 2009» εκπροσωπώντας περίπου 28 εκατομμύρια μαθητές ηλικίας 15 ετών, σε σχολεία από εξήντα πέντε συμμετέχουσες χώρες. Σε επίπεδο χώρας, το εύρος αυτής της ετήσιας έκθεσης συνιστά ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα μεταξύ 3.500 και 50.000 μαθητών ηλικίας 15 ετών σε κάθε χώρα (ανάλογα με τον πληθυσμό της). Στο πλαίσιο της δοκιμασίας ζητείται από τους μαθητές και μαθήτριες τόσο να αναπτύξουν δικές τους απαντήσεις σε σχετικά ερωτήματα όσο και να απαντήσουν σε ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής.